

Förskoleklassiker del 3

Blåsfamiljen

Blåsinstrument gör ljud på lite olika sätt. En del, som tvärflöjten, bildar ljud genom att man blåser över en kant som när man blåser på flaskor. Andra, som trumpeteten, måste man "prutta" med munnen i för att det ska låta. I exempelvis klarinetten och oboen sitter ett litet rörblad av bambu, som vibrerar när man blåser i instrumentet. Vibrerande luft är ljud!

I det här avsnittet får vi lära oss mer om ett blåsinstrument som heter tvärflöjt. Varför tror ni det heter så?

Blåsfamiljen:

Träblåsinstrument: t.ex. tvärflöjt, oboe, klarinett, fagott. De kallas så för att de oftast är gjorda av trä.

Brassinstrument: t.ex. trumpet, trombon, tuba, valthorn. De här instrumenten är gjorda av metallen mässing.

- **Skapa ditt eget blåsinstrument.** En glasflaska eller ett plaströr som man täpper till i ena änden kan bli en flöjt. Blås mot kanten på flaskan eller röret, så att luftströmmen "bryts mot kanten". Kanske kan ni spela Följa John med varsin hemgjord flöjt? En person spelar en rytm, resten härmar den!

Första stycket:

Johann Pachelbel (1653-1706): Kanon i D-dur

Stycket går i ett lugnt tempo och instrumenten spelar **legato**. Det betyder att noterna är sammanbundna med varandra utan pauser emellan.

Johann Pachelbel levde i Tyskland för mer än trehundra år sedan men hans låt Kanon i D-dur spelas oftare nu än någonsin. Det är inte en kanon på samma sätt som tex Broder Jakob, men om man lyssnar noga hör man att cellon spelar samma åtta toner om och om igen och så varieras det som ligger "ovanpå". Det finns jättemånga moderna låtar där kompositören har lånat Pachelbels cellostämman och gjort nya melodier till. Testa till exempel att sjunga "Jag sitter på ett berg" av Heléne Don Lind samtidigt som du lyssnar på Kanon i D-dur! (Fast man får sjunga ganska långsamt.)

En **kanon** brukar man kalla musik där man spelar eller sjunger samma melodi men börjar på olika ställen. Kanske har ni sjungit broder Jakob i kanon, eller någon annan visa?

- **Lyssna:** Gör som Karin instruerar i avsnittet: låt barnen lyssna på musiken samtidigt som de blundar eller tittar upp i taket. Låt dem ligga ner. Det kan vara bra att göra en liten avslappningsövning innan musiken börjar, gå igenom kroppens delar och hjälpa barnen slappna av.

Efteråt: vad tänkte ni på när ni hörde musiken? Vilka instrument hörde ni som ni kände igen? Vilka känslor finns i stycket?

- **Spegeldans:** Börja med att prata om begreppet **legato**, och prova sedan att röra er på golvet i legato. Långa, mjuka rörelser. Sträck ut kroppen ordentligt! Ta plats på golvet!

Ställ er sedan i ring och låt barnen härma en pedagogs legatorörelser. Barnen blir som rörelsernas spegelbild! Hela tiden långsamma rörelser – låt kroppen spela med musiken!

Barnen arbetar sedan två och två, stående mitt emot varandra. Ett av barnen gör rörelser (fortfarande mjuka legatorörelser som passar till musiken), det andra barnet är spegelbild och härmar rörelsen. Den som leder får prova att ta ut rörelserna ordentligt, röra sig upp och ner och kanske långsamt framåt eller bakåt – vad händer då?

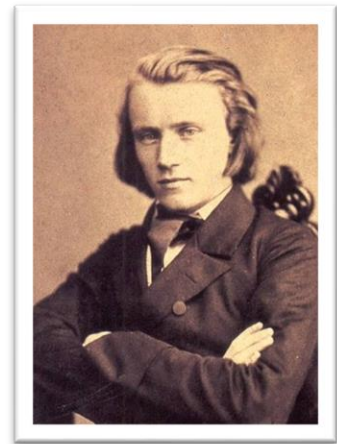
Om övningen är svår kan man låta barnen sätta handflatorna mot varandra, men med en osynlig glaskula emellan (så att händerna inte nuddar varandra). Sedan för och följer de med händerna. Hela tiden med glaskulan emellan sig! Byt efter ett tag så att den andra i paret får föra.

- **Impulsdans:** Även här arbetar eleverna i par. Nu gäller det för det ena barnet att ge små, små impulser i form av lätta puffar på det andra barnet. Puffarna sätter igång en långsam rörelse. En liten puff på handen sätter till exempel igång en rörelse i armen – rörelsen slutar först när en ny puff ges. En puff på benet kanske gör att man tar ett steg framåt, en puff på ryggen gör att man böjer sig ner... Här är givetvis två saker viktiga: det ena är att puffarna måste vara väldigt försiktiga, fjäderlätta. Det andra är att hela tiden arbeta med legatorörelser som är mjuka och långsamma. Förebilda som pedagog genom att visa innan ni sätter igång, och att vara med på golvet i övningen!
- **Gå i puls:** Låt eleverna gå lugnt i "vimmel" på golvet till musiken. Öva på att täcka in hela rummet, så att inte alla hamnar i en ring eller på samma ställe. Försök nu att se om ni kan hitta musikens **puls**! Lyssna på cellons toner, kan ni följa dem med era fötter samtidigt som ni fortsätter vimla? Prova sedan om ni kan räkna till fyra samtidigt som ni går pulsen, det blir en långsam fyrtakt. (Fyra steg per takt alltså.)
- **Lite svårare:** Fortsätt gå i puls och räkna till fyra tillsammans. Nu ropar du som pedagog en siffra i takten, börja gärna med siffran 1. Barnen ska nu enbart ta ett steg på varje etta i takten, på de andra pulsslagen står de stilla. Efter ett tag ropar du "alla!" varpå eleverna går tillbaka till att gå på varje pulslag. Fortsätt efter en stund med en annan siffra, ropar du "tre!" ska barnen alltså enbart ta ett steg på tredje pulslaget. Viktigt att hålla räkningen tillsammans i gruppen!

Andra stycket:

Johannes Brahms (1833-1897): Ungersk dans nummer 5

När Johannes Brahms hade skrivit sina Ungerska danser blev han väldigt uppskattad och populär i hela Europa. Och kanske är nr 5 fortfarande en av de kändaste låtarna skriven för symfoniorkester? Tur att Johannes fortsatte att envisas med att komponera, trots att hans musiklärare tyckte att han skulle koncentrera sig på att bli pianist.

- De magiska skorna: Ta fram ett par gamla skor – gärna lite speciella! Kanske ett par gamla barnskor eller morfars gamla galoscher. Här finns såklart utrymme för en hel historia om vem som lämnat kvar sina gamla skor! Vad tror barnen?

Låt nu barnen följa skorna (som du har stoppat ner händerna i) när de dansar till musiken. Ställa gärna skorna på en pall eller liknande, kanske kan du som leder gömma dig bakom så bara skorna syns? Skorna kan nu röra sig i takt till musiken, hoppa jämfota, på ett ben, dansa sidledes, framåt, bakåt, trippa på tå, på hälarna... Vad händer om skorna byter plats? Om de far upp i luften? Ramlar omkull? Det kan bli exakt hur tokigt som helst!

- Rörelse med bollar: Låt barnen förstärka musikens dynamik och karaktär med hjälp av lätta, mjuka bollar. Studsa dem i takt till musiken, rulla, kasta – låt bollarna bli barnens instrument som följer musikens karaktär. Vad händer med bollarna när musiken är snabb och hetsig? När tempot avtar?

Att samtala om:

- Alla ljud skapas av vibrationer. Luften sätts i rörelse när man spelar på ett instrument och det bildas ljudvågor som örat uppfattar som ljud. Fundera på hur olika instrument skapar ljud – fiolen, trumpeteten, trumman, sångrösten. Vad är det som vibrerar?
- I musik finns ofta en tydlig puls, nästan som musikens hjärtslag. Ibland är pulsen långsam, ibland jättesnabb! Kan du känna din egen puls? Är den långsam eller snabb?

Musikaliska begrepp:

Blåsinstrument

Legato

Kanon

Puls